

Josip Posedel

JANKO KOHARIĆ JEDAN OD SPLITSKIH PRVAKA HRVATSKE MODERNE PROFESOR SPLITSKE KLASIČNE GIMNAZIJE

UDK:37:929 KOHARIĆ, J.

Pregledni članak

Primitljeno: 10. I. 1990

Josip Posedel

Prikaz djelovanja Janka Koharića na tlu Dalmacije. Došao je u Split 1901. kao suplent splitske Gimnazije. U to doba je već bio poznat kao jedan od istaknutijih mladih predstavnika hrvatske moderne, blizak socijal-demokraciji, pisac književnih djela i historijskih rasprava. Na njega kao studenta povijesti posebno je utjecao Natko Nodilo.

U povijesti splitske Klasične gimnazije od sredine XIX. do prvih godina XX. st. nalazimo dvije tragične figure mladih profesora, koji nisu bili Dalmatinci, a koji su i jedan i drugi u Dalmaciji završili svoj mladi život samoubojstvom. Prvi je Slovenac Lovro Mahnić, prijatelj Augusta Šenoa i glavni junak Šenoine pripovjetke "Prijan Lovro". Nakon što je iz Osijeka premješten na splitsku Gimnaziju u srpnju 1864, kao rodoljub pristaša Narodne stranke često je dolazio u sukob sa direktorom i bio progonjen od autonomaša. Njegovo zdravstveno stanje se pogoršavalo a k tome je naišla i nesretna ljubav te je početkom siječnja 1866. u svojoj 34 godini izvršio samoubojstvo.¹⁾

Drugi profesor, Janko Koharić, rođen 1877. u Tovarniku (kao i velikan hrvatske književnosti Matoš), već kao student u Zagrebu skrenuo je pažnju na sebe svojim historiografskim radovima kao i literarnim tekstovima. Već tada je Koharić stekao veliki ugled u svim naprednim krugovima a po svom političkom uvjerenju bio je blizak socijaldemokraciji, protivnik klerikalizma i odlučan borac za slogu Hrvata i Srba. Za vrijeme studija u Zagrebu na Koharića je naročito utjecao njegov profesor Natko Nodilo.

Početkom školske godine 1901/1902. dolazi u Split kao suplent Klasične gimnazije. Gimnazija u Splitu početkom stoljeća bila je oslobođena autonomnog tj. talijanaškog balasta i potpuno pohrvaćena. Novi duh koji je vladao u

njoj nije odgovarao interesima Beča. Kad je Koharić došao na Gimnaziju u jesen 1901. u Splitu se proslavila 400. obljetnica Marulićeve "Judite" i tom prigodom Namjesništvo je strogo zabranilo učenicima Gimnazije i Realke 3. studenoga prisustvovati polaganju vijenca na grob Marka Marulića u crkvi sv. Frane kao i svečanoj priredbi u Kazalištu gdje je između ostalog Hrvatsko kazališno društvo za Dalmaciju izvelo dramu Milana Begovića "Marko Marulić.

U školskoj godini 1901/1902. Koharić je predavao zemljopis i povijest u II, III, V. i VI. razredu, hrvatski u IV. te njemački jezik u VI. (ukupno 21 sat). U II, razredu učenik mu je bio Božidar Adžija, u IV. Lovro Katić a u VI, gdje je bio i razrednik, Ljubo Karaman. Iste razrede je vodio i slijedeće školske godine.

Kao profesor Koharić je uživao velike simpatije i ugled kod svojih kolega i učenika. Iako je bio prilično opterećen dužnostima nastavnika, nastavio je objavljivati radove s raznih područja pa tako u Splitu krajem 1901. izlazi u piščevoj vlastitoj nakladi esej "Natko Nodilo". Na prvoj stranici nalazimo "Svome učitelju - profesoru Natku Nodilu - posvećuje pokušaj ovi svoga pera zahvalan učenik". Prikazujući dva razdoblja Nodilova djelovanja, ono kao urednika lista "Il Nazionale" i ono kao sveučilišnog profesora, ističe da je uvijek njegov rad bio borba za istinu i slobodu. Kao znanstvenik za Koharića Nodilo je ujedno i "pjesnik historik", jedan od naših najboljih stilista.

U svojem slobodnom vremenu Koharić je u Arheološkom muzeju bio poma-gać i suradnik don Frane Bulića te je 1902. povodom arheoloških iskapanja u staroj biskupskoj gradskoj bazilici u Solinu za Bulićev članak u "Bullettinu" nacrtao plan područja oko starokršćanskog baptisterija i spomenute bazilike.

U ciklusu predavanja koja je organizirao Književno-umjetnički klub u Splitu²⁾ bilo je veoma zapaženo predavanje Janka Koharića održano u siječnju 1903. "Mađjarski historik o odnošaju Dalmacije prema Ugarskoj". Tu je Koharić kritički veoma oštro istupio protiv pisanja pojedinih mađjarskih učenjaka a posebno protiv historičara Marczalia. Ti su isticali da je samo mađjarska rasa sposobna na Balkanskom poluotoku podići državu koja će se pružati do Jadranskog mora pa s tim u vezi da i Dalmacija čeka mađjarski zagraljaj koji bi joj donio one blagodati koje su uživali dalmatinski gradovi početkom XII. st. zahvaljujući Kolomanovim privilegijama.³⁾

U proljeće iste godine Split i ostala Dalmacija odgovorili su tim Mađjarima velikim demonstracijama protiv Khuena Hedervarija i mađjarskog imperi-jalizma.

Vrijedno je spomenuti da je Koharić obilazeći splitsku okolicu nastojao doći do izvorne povijesne gradje te je "iz župske škrinjice poljičke" tiskao uz predgo-vor osam isprava iz XVI-XVIII. st.

Od školske godine 1903/1904. Koharić radi kao profesor Gimnazije u Dubrovniku gdje je također uživao velike simpatije kako svojih kolega tako i učenika. Međutim, njegovo zdravstveno stanje se pogoršalo, bolovao je od sušice, i u veljači 1905. završio je svoj život samoubojstvom nenavršivši 28 godina. Njegova smrt je komemorirana u izvještaju dubrovačke Gimnazije gdje

se kaže da je taj Zavod izgubio vrsnu silu, učitelja povijesti i geografije. Brojni su bili nekrolozi i članci tada izašli o njemu u mnogim našim novinama pa tako i u splitskom "Jedinstvu" gdje se kaže: "Profesor Janko Koharić iz Hrvatske bio je više vremena u Spljetu a poslije u Dubrovniku gdje je kao i u nas uživao opću simpatiju i priznanje radi rijetkih mu umnijeh sposobnosti".

Na trećem zboru Socijal-demokratske stranke Hrvatske i Slavonije 1905. njegova smrt je komemorirana ovim riječima: "Sjetimo se i jednog prijatelja našeg pokreta, koji doduše nije bio član naše stranke, ali je surađivao na našim listovima i u knjigama, a to je pokojni Janko Koharić".

BILJEŠKE:

- 1) Hrvoje Morović, Šenoin "Prijan Lovro" na splitskoj Klasičnoj gimnaziji, Spomenica Klasične gimnazije, Split 1967.
- 2) Za tadanji kulturni život Splita zanimljivo je navesti predavanja koja je organizirao Književno umjetnički klub. Pored spomenutog predavanja Janka Koharića tu su bila predavanja:
 - Prof. dr. Vinko Lozovina "Opsada i oslobođenje Beča god. 1683. u talijanskoj poeziji".
 - Prof. Stevo Figurić "Plautova komedija Sužnji".
 - Dr. Gajo Bulat "Ljubav i smrt u našoj narodnoj pjesmi".
 - Don Frano Ivanišević "O važnosti proučavanja narodnih običaja u hrvatskom puku".
- 3) U Historijskom zborniku XXXI-XXXII, 1978-79, Ljerka Racko je objavila veoma sadržajnu radnju o Janku Kohariću (Prilog poznavanju njegovog znanstvenog i publicističkog rada). Ona s pravom primjećuje da nije provjeren navod preuzet iz Bibliografije JLZ prema kojem jedan od historiografskih radova Janka Koharića bio bi "Mađjarski historik o odnošaju Dalmacije prema Ugarskoj". U stvari radi se o predavanju koje je prikazano u splitskom listu "Jedinstvo" u br. 6, 20. siječnja 1903. U spomenutoj radnji Ljerke Racko objavljeni su svi radovi Janka Koharića.

Josip Posedel

"JANKO KOHARIĆ – UNO DEI PROMOTORI DEL MOVIMENTO CROATO MODERNO"

Riassunto:

L'autore cerca di illustrare l'attività che Janko Koharić, nato nel 1877 a Tovarnik, provincia di Srijem, svolse in Dalmazia.

Fu ancora prima di arrivare a Split (1901) che Koharić riuscì a rendersi noto come uno tra i più importanti giovani rappresentanti del movimento croato moderno. Scrittore e studioso di storia con molti saggi al suo attivo fu vicinissimo alla socialdemocrazia. Per la sua formazione professionale era determinante l'influenza che durante i suoi studi fatti a Zagreb esercitò su di lui Natko Nodilo, professore di storia di origine spalatina.

Giunto a Split Koharić scrisse un saggio su Nodilo e tenne una conferenza importante nella quale non esitò ad esprimere il suo giudizio negativo su certi atteggiamenti allora assunti da storici ungheresi nei riguardi della Dalmazia.

Dedicatosi agli studi di archeologia seppe utilizzare una gran parte del suo tempo libero come collaboratore attivo del famosissimo direttore del Museo archeologico, Don Frano Bulić.

Nel 1903 fu trasferito a Dubrovnik. Fu qui che per un subitaneo peggioramento della salute si tolse la vita nel 1905 nell'età di nemmeno 28 anni.